

A MAGYAR REKURZÍV BIRTOKOS SZERKEZET ELSAJÁTÍTÁSA A NEMZETKÖZI KUTATÁSOK TÜKRÉBEN

Tóth Ágnes

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

MTA Nyelvtudományi Intézet

KÍSÉRLETI HIPOTÉZIS, MEGVÁLASZOLANDÓ KÉRDÉSEK

1. A 8 éves gyerekek megértik-e a rekurzív birtokos szerkezeteket?
Miben tér el a gyermekek interpretációja a felnőttekétől?
2. A magyar gyermekek is először aszindetikus mellérendelésként (direkt rekurzió) értelmezik-e a rekurzív szerkezeteket?
3. A testes -nAk fej segíti-e a gyermekeket a rekurzív birtokos szerkezetek értelmezésében?

A REKURZIÓ

- A rekurzió jelentheti azt a képességet, amely lehetővé teszi, hogy véges számú elemből végtelen hosszúságú mondatot tudjunk létrehozni
- Chomsky: ‘merge’ műveletét érti rekurzió alatt. Kétfajta inputja lehet (új elem vagy ‘merge’ által már korábban létrehozott elem)
- Szintaktikai-szerkezeti rekurzió: szintaktikailag ugyanolyan kategóriájú elemek egymásba való ágyazása.
- Roeper (2014, 2011):

Direkt rekurzió: *A seprű a szemetes mellett a konyhaasztal mellett a tűzhely mellett van.*

Indirekt rekurzió: *A seprű a szemetes melletti konyhaasztal melletti tűzhely mellett van.*

Direkt → Indirekt (angol, japán, magyar (?))

A 'FEJEK' SZEREPE A REKURZIÓ ELSAJÁTÍTÁSÁBAN

- DiSciullo (2015): az összetevők közötti szemantikai kapcsolat rejtett, amelyet egy funkcionális fej hordoz.
- A beékelődő funkcionális fej jelzi az indirekt rekurziót
- Pl:
- *Punto **0** controllo **0** passaporti* (olasz)
- *Punto **de** controle **de** pasaporte* (portugál)
'Útlevál-ellenőrzési-pont'

Tóth-É.Kiss-Roeper (2016)

Kísérleti anyag:

(a) beágyazott PP az *-i* által melléknevesítve

A *krokodil* [_{PP} [_{AdjP} [_{PP} *a zsiráf előtt*]-**i**] *oroszlán*] *előtt*] áll

(b) beágyazott PP a *lévő* igeneves kifejezésben

A *krokodil* [_{PP} [_{PartP} [_{PP} *a zsiráf előtt*] **lévő**] *oroszlán*] *előtt*] áll

Eredmények:

	PP-rekurzió <i>-i</i> - <i>vel</i>	-PP-rekurzió <i>lévő</i> - <i>vel</i>	Szignifikancia
Elsősök (6-7 év)	69%	76%	T _{paired} (1,167) = 2,414, p<0,05*
3. 4-esek (9-10 év)	85%	84%	n.s.

PP rekurzió a *lévő*-vel könnyebb, mint az *-i*-vel.

A MAGYAR BIRTOKOS SZERKEZET

Csak a birtok van jelölve

a. $[_{DP} [_{DP} \text{János}] [_{NP} \text{könyv-e}]]$

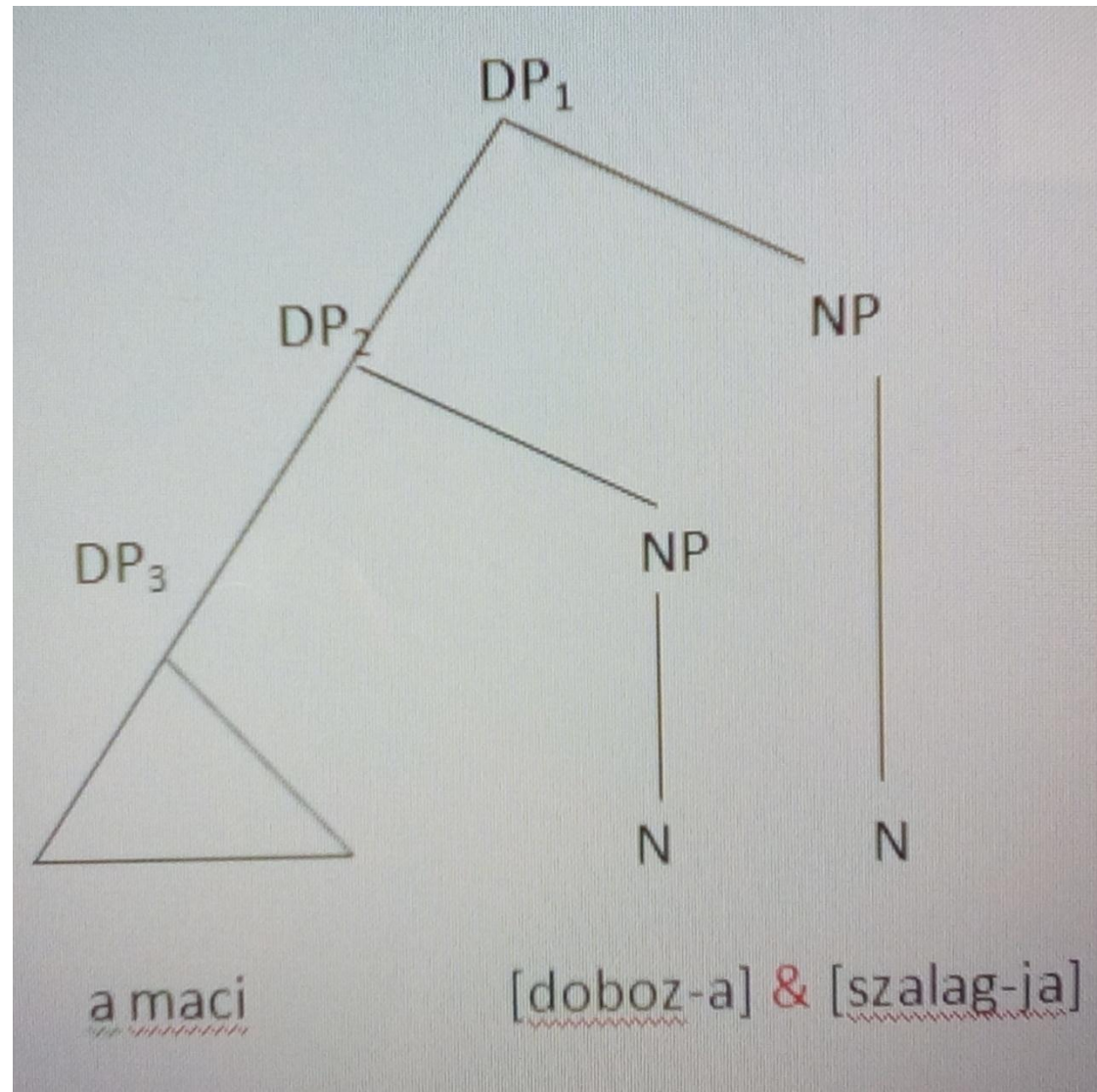
A birtokos is jelölt (datívusz raggal)

b. $[_{DP} [_{KP} \text{János-nak}] [_{DP} \text{a} [_{NP} \text{könyv-e}]]]]$

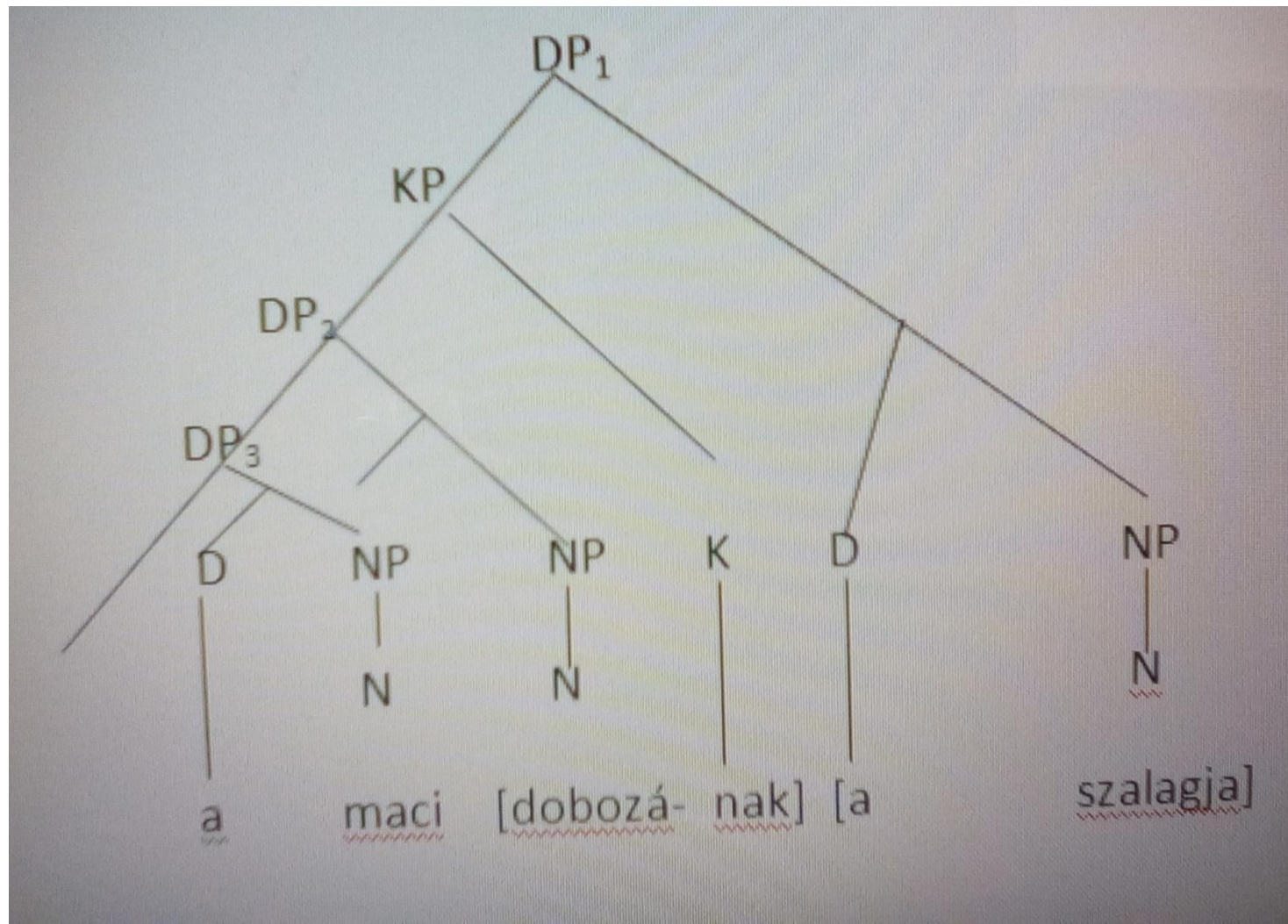
A MAGYAR REKURZÍV BIRTOKOS SZERKEZET 1

- ?*A maci doboza szalagja piros*
- 1. Ágrajz

A MAGYAR REKURZÍV BIRTOKOS SZERKEZET 2

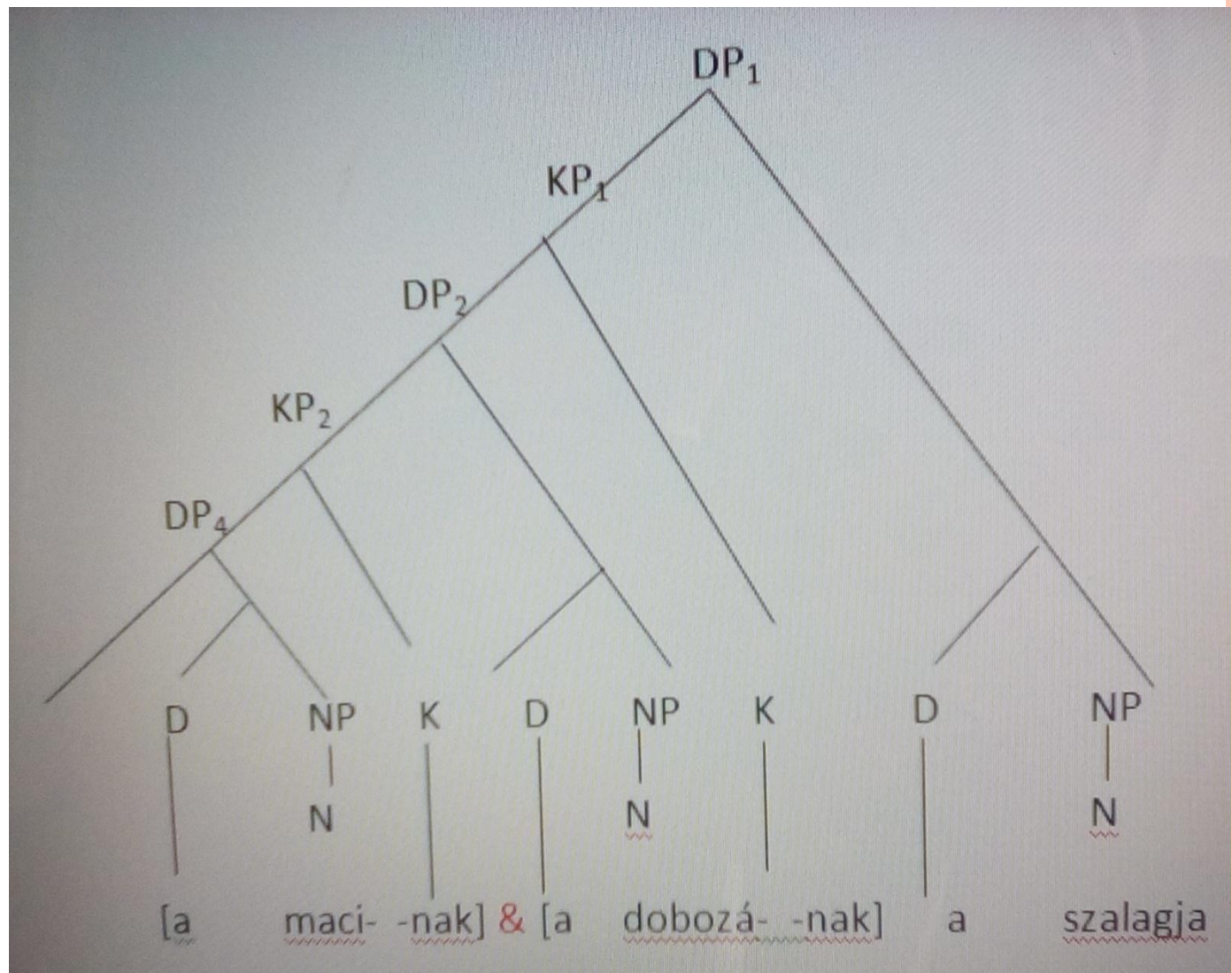
- *A maci dobozának a szalagja piros*
- 2. Ágrajz

A MAGYAR REKURZÍV BIRTOKOS SZERKEZET 3

- ?*A macinak a dobozának a szalagja piros*
- 3. Ágrajz

KÍSÉRLET

Résztevők:

Gyerekek:

25 másodikos

Átlagéletkor: 8;3

Felnőttek:

24 felnőtt

41 év

Feladatok:

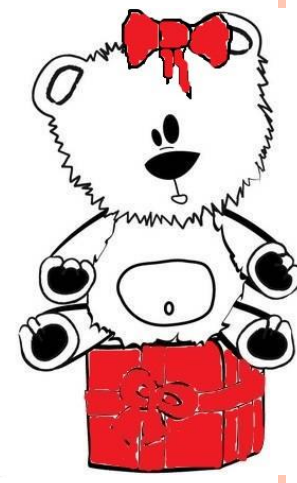
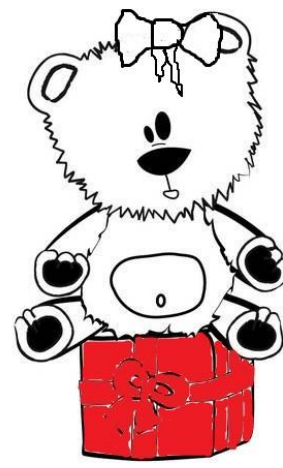
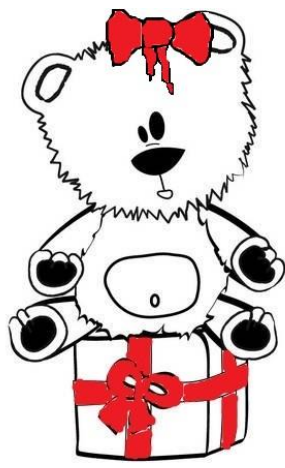
- Coloring Task (Pinto-Zuckerman). Miután felolvasásra került az adott tesztmondat, számítógépen kellett kiszínezniük a hozzá tartozó képet.
- 9 tesztmondat , 9 filler (más, színezni való képek)
- Három verzió

LEHETSÉGES VÁLASZOK

- Tesztmondat: Színezd be a képet a következő mondat alapján!
A maci doboza szalagja piros/A maci dobozának a szalagja piros/A macinak a dobozának a szalagja piros

Rekurzív

Konjunktív 1

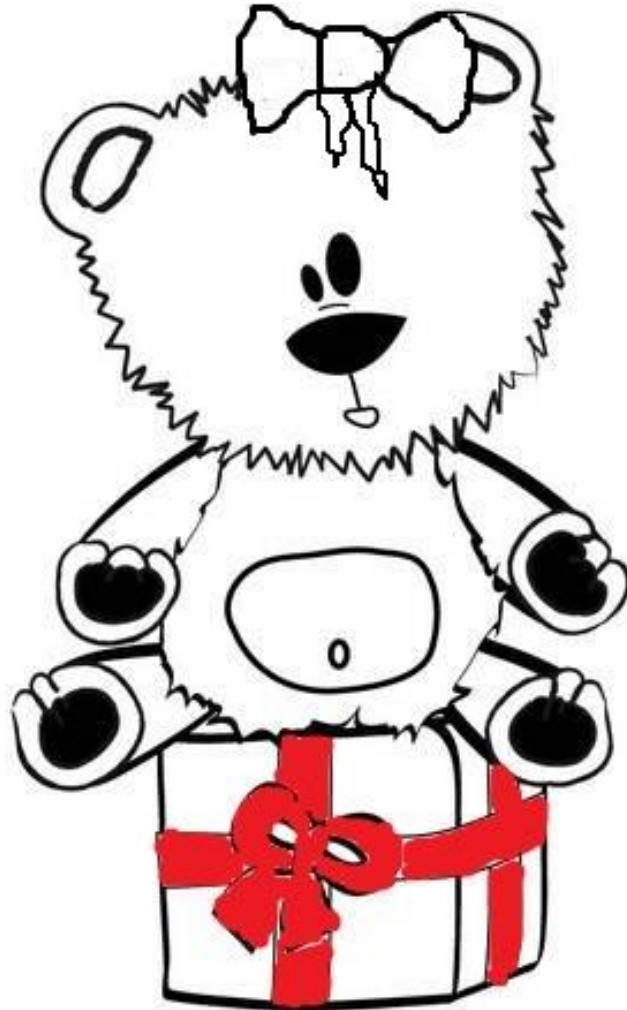
Konjunktív 2

Konjunktív 3

Konjunktív 4

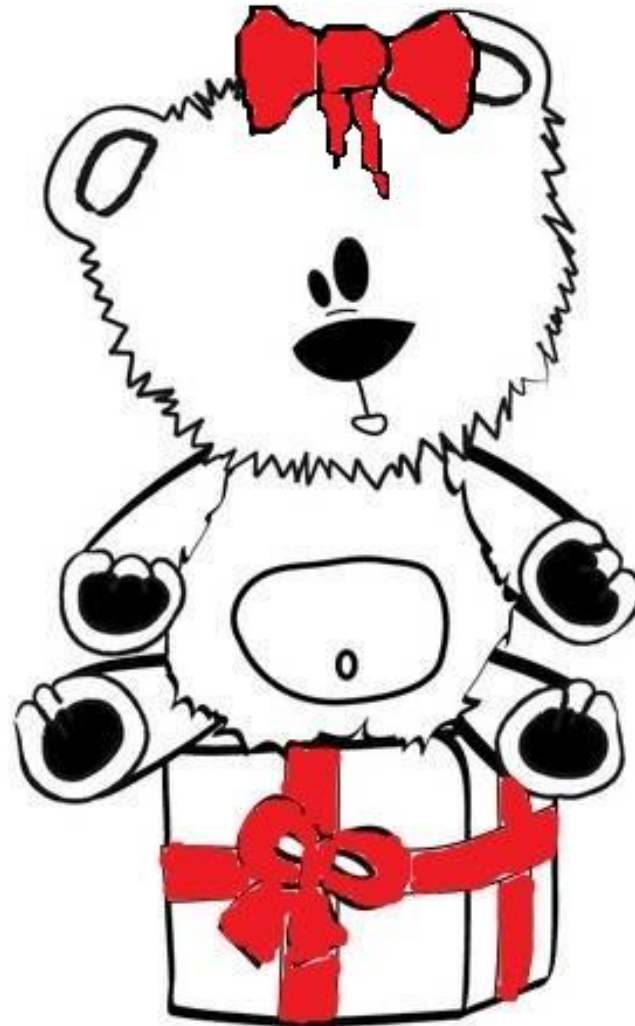
REKURZÍV ÉRTELMEZÉS

A maci doboza (-nak) szalagja piros.

KONJUNKTÍV 1

[A maci & doboza] szalagja piros.

KONJUNKTÍV 2

A maci [szalagja & doboza] piros

KONJUNKTÍV 3

[A maci doboza] & [(annak a) szalagja] piros

KONJUNKTÍV 4

[A maci (szalagja)] & [(az ő) doboza] & [(annak a) szalagja] piros

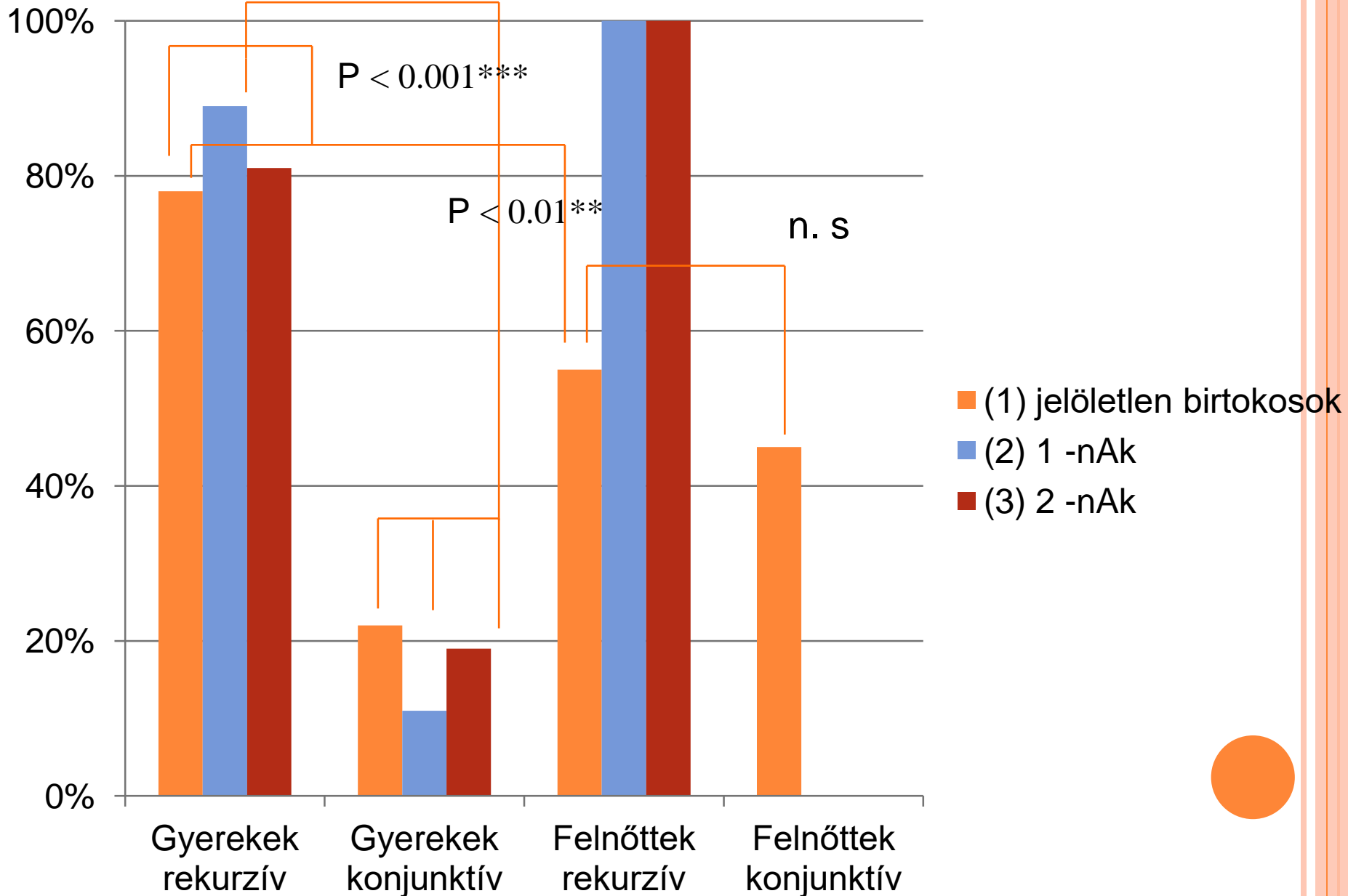
EREDMÉNYEK

Gyerekek	(1) A maci doboza szalagja piros	(2) A maci dobozá-nak a szalagja piros	(3) A maci-nak a dobozá-nak a szalagja piros
Rekurzív (A maci doboza (-nak) a szalagja piros)	78%**/**	89%***	81%***
Konjunktív 1 ([A maci & doboza] szalagja piros.	8%	11%	15%
Konjunktív 2 (A maci [szalagja & doboza] piros)	3%		1%
Konjunktív 3 ([A maci doboza] & [(annak a) szalagja] piros)	10%		3%
Konjunktív 4 ([A maci (szalagja)] & [(az ő) doboza] & [(annak a) szalagja] piros)	1%		
Összesen	100%	100%	100%

EREDMÉNYEK

Felnöttek	(1) A maci doboza szalagja piros	(2) A maci dobozá-nak a szalagja piros	(3) A maci-nak a dobozá-nak a szalagja piros
Rekurzív (A maci doboza (-nak) a szalagja piros)	55%***/*	100%*	100%*
Konjunktív 1 ([A maci & doboza] szalagja piros.	1%		
Konjunktív 2 (A maci [szalagja & doboza] piros)	10%		
Konjunktív 3 ([A maci doboza] & [(annak a) szalagja] piros)	33%		
Konjunktív 4 ([A maci (szalagja)] & [(az ő) doboza] & [(annak a) szalagja] piros)	1%		
Összesen	100%	100%	100%

Rekurzív vs. Konjunktív válaszok

EREDMÉNYEK (ÖSSZEFOGLALÁS)

- 8 évesek több rekurzív választ adtak, mint a felnőttek a jelöletlen birtokos esetén.
- A testes -nAk fejnek fontos szerepe van a rekurzív birtokos szerkezetek értelmezésében a felnőtteknél.
- A gyermekek az egyszeres -nAk-os rekurzív birtokos szerkezetet kétféleképpen értelmezték (vs. jelöletlen és kétszeres -nAk-os birtokos szerk.)
- 8 évesek: konjunktív értelmezése a egyszeres és kétszeres -nAk-os birtokos szerkezetnek (vs. Felnőttek).
- Különbség a jelöletlen és kétszeres -nAk-os rekurzív birtokos szerkezet értelmezésénél (a testes -nAk fej szerepe a felnőtteknél)

KÖVETKEZTETÉSEK

További kérdés: Miért értelmezte a jelöletlen birtokos szerkezetet konjunkcióként több felnőtt mint gyermek?

Lehetséges válasz: direkt rekurzió (aszindetikus mellérendelés) nagyon ritka és jelölt a magyarban, nem képezi a felnőttek nyelvtanának részét.

A FELNŐTTEK PREFERÁLT INTERPRETÁCIÓJA

A felnőttek értelmezése a testes -nAk fej-en alapszik:

A maci **0** dobozá-**nak** a szalagja

= A maci-**nak** a dobozá-**nak** a szalagja

vs.

A maci **0** doboza **0** szalagja

A GYERMEKEK PREFERÁLT INTERPRETÁCIÓJA

A *'The Minimize Symmetrical Relations Principle'*
(Szimmetrikus Kapcsolatok Minimalizálásának elvének)
van fontos szerepe.

A maci **0** dobozá-**nak** a szalagja

Vs.

A maci **0** doboza **0** szalagja = A maci -**nak** a dobozá-**nak** a szalagja

ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉSEK

1. A 8 évesek többsége tudta értelmezni a rekurzív birtokos szerkezeteket.

Rekurzív birtokos 1: Gyerekek - rekurzív,
Felnőttek - rekurzív vagy konjunktív

2. A 8 évesek 20%-a még mindhárom rekurzív birtokos szerkezetet konjunktívan (mellérendelésként) értelmezi.

3. A testes –nAk fej segített a felnőtteknek rekurzívan értelmezni a birtokos szerkezeteket (de a gyermekeknek nem).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Di Sciullo, A. M. 2015. On the Domain Specificity of The Human Language Faculty and the Effects of Principles of Computational Efficiency: Contrasting Language And Mathematics. *RevistaLinguística* 11/1: 28-53.
- É. Kiss, K. 2000. *The Hungarian Noun Phrase is like the English Noun Phrase* In: Alberti, G. – I. Kenesei (eds.) *Approaches to Hungarian. 7*, Szeged: JATE Press. 121-149.
- Hauser, M.–Chomsky, N.–Fitch, T. 2002. The faculty of language: What is it, Who has it, and How did it evolve? *Science*, 298: 1569-1579.
- Hollebrandse, B.–Roeper, Tom 2014. Empirical Results and Formal Approaches to Recursion in Acquisition In: Tom Roeper– Margaret Spears (eds.) *Recursion: Complexity in Cognition*. Springer. Berlin. 179-220.
- Pinto M.– Zuckerman S. Ecological Validity in testing language comprehension - a new Coloring Task (in progress)
- Roeper, T. 2011. The Acquisition of Recursion: How Formalism Articulates the Child's Path, *Biolinguistics* 5/1–2: 57–86.
- Szabolcsi Anna – Laczkó Tibor 2015. *A kétféle névutós szerkezet egybevetése* In: Kiefer Ferenc (szerk.) *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Akadémia kiadó, Budapest. 167-174.
- Tóth Ágnes – É. Kiss Katalin – Roeper, Tom 2016. *The role of the visible functional head in the interpretation of recursion* GALANA conference

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

